

ALMASHLAB EKISH UNUMDORLIK VA YUQORI HOSILNING KALITIDIR

Jurayev Akbar Raxmonqulovich

“O‘zdavyerloyiha” davlat ilmiy-loyihalash instituti
“Qashvilyerloyiha” bo‘linmasi Loyiha bosh muhandisi
akbarjurayev298@gmail.com

Qosimov Bobomurod Begmat o'g'li

“O‘zdavyerloyiha” davlat ilmiy-loyihalash instituti
“Qashvilyerloyiha” bo‘linmasi mutaxassisi
qosimovbobomurod123@gmail.com

Berdiyev Abdirasul Abdirahmatovich

“O‘zdavyerloyiha” davlat ilmiy-loyihalash instituti
“Qashvilyerloyiha” bo‘linmasi mutaxassisi
berdiyevabdirasul123@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada, qishloq xo‘jaligi yerlarini meliorativ holatini yaxshilash va unumdorligini oshirish chora tadbirlari haqida so‘z yuritiladi.

Kalit so‘zlar: geografiya, kimyo, tuproq, texnik, o‘simlik, zichlig, zamburug‘, xantal, o‘tmishdosh.

Аннотация: В данной статье говорится о мерах по улучшению мелиоративного состояния сельскохозяйственных земель и повышению их продуктивности.

Ключевые слова: география, химия, почва, техническая, растение, плотность, гриб, горчица, предшественник.

Abstract: This article talks about measures to improve the reclamation state of agricultural lands and increase their productivity.

Keywords: geography, chemistry, soil, technical, plant, density, mushroom, mustard, predecessor.

Almashlab ekish - ekinlar va ekinlarning o'z vaqtida (yil bo'yicha) va hududda (dala bo'yicha) yoki faqat vaqt bo'yicha almashinishi. Almashlab ekish iqtisodiyotni rivojlantirish rejasiga va har bir korxonaga uchun alohida-alohida, geografiya, iqlim va iqtisodiy vaziyatni hisobga olgan holda shakllanadigan ekin maydonlarining tuzilishiga asoslangan bo‘ladi.

Kimyoviy sabablar: Tuproqning kimyoviy tarkibi har mavsumda o'zgarib turadi va asosiy ta'sir etishtirilgan ekinlarga ta'sir qiladi. Turli xil o'simliklar har xil miqdordagi ozuqa moddalarini iste'mol qiladilar va tuproqdagi chirindi miqdori o'rim-yig'imdanda keyin dalada qoladigan organik moddalarga bog'liq.

Fermerning vazifasi almashlab ekish orqali turli elementlarning muvozanatini saqlash va gumus tufayli unumdorlikni oshirishdir. Masalan, kuzgi bug'doydan ko'proq rentabellikga ega bo'lish uchun uni no'xat egallagan kuzgi bug'doy kabi o'tmishdoshidan keyin almashlab ekishadi. No'xat eng kam miqdorda ekin qoldiqlarini qoldiradi va tuproqni azot bilan to'ydiradi. Bunday ekinlarda fermer xo'jaliklari bug'doyning kuchli navlarini joylashtirishga harakat qiladi, bu esa ko'proq hosil yoki urug'lik materialini beradi.

Jismoniy sabablar: Tuproqning zichligi, uning tuzilishi va tuzilishiga yaxshi rivojlangan ildiz tizimiga ega doimiy ekish ekinlari eng foydali ta'sir ko'rsatadi. Aylanadigan ekinlar tuproqning siqilishi bilan kurashishga yordam beradi.

Bu erda yaxshi misol xantal yoki kolza, bu xochga mixlangan ekinlar tuproqqa foydali ta'sir ko'rsatadi. Ularning kuchli ildiz tizimi tufayli tuproq yumshatiladi va ildizlar yer osti qatlamiga osongina kiradi.

Biologik sabablar: Daladagi har bir o'simlik kasalliklar, zararkunandalar va begona o'tlar bilan birga keladi va vakolatli almashlab ekish ularni boshqarishga imkon beradi. Shunday qilib, agar bir xil ekin bir necha yil davomida bitta dalada o'stirilsa, zararkunandalarning ayrim turlari va patogen zamburug'lar ortiqcha miqdorda to'planib, urug'larning unib chiqishini kamaytiradi va natijada hosil kamayadi.

Almashlab ekish bilan fermerlar zarur agrokimyoviy vositalardan bexatar foydalana oladilar.

Masalan, donli begona o'tlardan tegishli gerbitsidlar yordamida osongina qutulish mumkin, bu esa kolza yoki xantalga zarar yetkazmaydi.

Iqtisodiy sabablar: Almashlab ekish turli xil ekinlar iqtisodiyotga daromad keltirishi uchun hisoblanadi, ammo ular vaqt va makonda bir-biriga xalaqit bermasligi kerak.

Misol uchun, bir qator ekinlarni etishtirish uchun ma'lum bir qishloq xo'jaligi texnikasi kerak: kultivatorlar, shudgorlar, seyalkalar, o'roqlar va boshqalar. Ular etarli hajmda bo'lishi kerak, lekin to'xtab qolmasdan, keraksiz xarajatlarsiz ishlaydi. Shuning uchun mexanizatsiya nuqtai nazaridan to'g'ri almashlab ekish kerak. Bundan tashqari, ekinlarni aylantirish orqali siz ishlatiladigan o'g'itlar va o'simliklarni himoya qilish vositalarini kamaytirishingiz mumkin. Almashlab ekishda har bir ekin eng yaxshi o'tmishdoshlarga ko'ra joylashtirilishi kerak — bu vakolatli almashlab ekishning asosiy printsiptir.

Ajoyib o'tmishdoshlardan so'ng, siz ketma — ket ikki yil davomida yomonlarini joylashtirishingiz mumkin; masalan, ko'p yillik o'tlardan keyin-zig'ir va bahor donalari.

Yaxshi o'tmishdoshlardan keyin faqat bitta yomon hosil joylashtiriladi; masalan, qatorlardan keyin — don.

Barcha dala ekinlari va juftlari tuproq va hosilga ta'siri bo'yicha guruhlariga birlashtirilgan.

Toza juftliklar: Yozda ekinlarni yetishtirishdan butunlay xoli bo'lgan dalalar tuproq namligini eng yaxshi saqlaydi va iste'mol qiladi. Qurg'oqchil dasht hududlari uchun ideal almashlab ekish elementi.

Band juftliklar: Har qanday erta yig'ib olinadigan madaniyatga ega dalalar deyarli barcha madaniyatlar uchun ajoyib o'tmishdoshlardir. Lupin, yonca, Viko - va no'xat-jo'xori aralashmalari, yashil ozuqa uchun makkajo'xori, shirin yonca yetishtirish tuproqni azot va organik moddalar bilan mukammal darajada boyitadi.

Ko'p yillik o'tlar: Beda, dukkakli-don aralashmalari yaxshi o'tmishdoshlardir. Ular tuproqni himoya qiladi, azot va gumusni to'playdi, almashlab ekishning unumdorligi va unumdorligini oshiradi. Ammo nuanslar ham bor: masalan, ko'p yillik o'tlarning qatlami tel qurtlari bilan kuchli zararlangan bo'lsa, ular kartoshka, makkajo'xori, bahorgi bug'doy va kungaboqar uchun kashshof sifatida ishlatilmasligi kerak.

Texnik bo'lmagan ekinlar: Uzoq zig'ir va kolza tuproqdan ozuqa moddalarini juda ko'p olib tashlaydi, shuning uchun bu ekinlarni qayta ekish mumkin emas. No'xat, zig'ir va qand lavlagidan keyin bahorgi kolza, qishki don, bahorgi bug'doy va jo'xori keyin qishki kolza yetishtirish tavsiya etilmaydi.

Don ekinlari: Ko'pincha ular fermer xo'jaliklarida haydaladigan yerlarning katta qismini egallaydi va qishloq xo'jaligi uchun eng muhim ahamiyatga ega, shuning uchun ularni eng yaxshi o'tmishdoshlarga joylashtirish yaxshidir: toza yoki band bo'lgan juftliklar, ko'p yillik o'tlar.

Ehtimol, almashlab ekishning eng keng tarqalgan xatosi mavjud resurslardan maksimal darajada foydalanish istagi — bir xil dalada bir xil iqtisodiy foydali ekinlarni ekish. Shu bilan birga, fermer xo'jaliklari tuproqni asboblardan bilan, ekinlarni esa o'simliklarni himoya qilish vositalari bilan ishlov berish kabi muhim usullarga e'tibor bermaydilar. Ammo bu operatsiyalar monokulturani yetishtirishdan unumdorlikka etkazilgan zararni kamaytirishi va oldini olishi mumkin.

Gerbitsidlardan foydalanish bir qator o'ziga xos begona o'tlarni mukammal nazorat qilish imkonini beradi. Ammo bu dorilar tuproq ta'siriga ham ega bo'lishi mumkin. Ular hozirgi hosilga ta'sir qilmaydi, lekin tuproqda saqlanib qoladi va

almashlab ekishdagi keyingi hosilga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Agar siz ushbu fikrni hisobga olmasangiz, unda urug'lar umuman ko'tarilmasligi mumkin.

Ko'rib turganimizdek, almashlab ekish sxemasini to'g'ri tuzish juda ko'p nuanslarga ega va uning qishloq xo'jaligi korxonasi uchun ahamiyatini ortiqcha baholab bo'lmaydi. Shuning uchun ushbu "jumboq" ning yechimi barcha ilmiy asoslangan omillarni, mintaqaviy, tuproq-iqlim va iqtisodiy xususiyatlarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak.

Foydalanilgan manbalar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Qishloq xo'jaligida suvni tejaydigan texnologiyalarni joriy etishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 01.03.2022 yildagi PQ-144-sonli qarori.

2. Turdaliyev A. T., Eshpulatov Sh.ya. tuproq unumdorligi va mahsuldorligini oshirish bo'yicha agroekologik tadbirlar // ilmiy sharh. Biologiya fanlari. – 2023. – № 1. 36-40 betlar;

3. Аvezбоев С. Волков С.Н. "Ер тузишни лойихалаш" Тошкент 2004

4. Bozorov Malik, Mirzayev Jonibek, Habibullayev Ma'murbek 2022/11/1 QURILISH-MONTAJ ISHLARIDA GEODEZIK SIFAT NAZORATI 1(7), 143–146. Retrieved from https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=rtn3sQAAAQAAAJ&citation_for_view=rtn3sQAAAQAAAJ:zYLM7Y9cAGgC

5. <https://dzen.ru/a/Y-O8xpnF-3ZKPTs9?experiment=942751>

6. <https://eos.com/ru/blog/sevoobrot/>